

PRED DEŽELNIMI VOLITVAMI IN MOROVIM OBISKOM V JUGOSLAVIJI

Manjšinski problem se ne rešuje „hitro, pravično in zadovoljivo“

Osvežimo si spomin: deželni statut ne omenja naše manjšine - Dovolj je vzrokov, da postane tudi manjšinski problem predmet bližnjih beograjskih razgovorov

Ob izvolitvi sredinsko-levičarske občinske uprave v Trstu smo na tem mestu in v luči nekaterih ukrepov, ki so bili v zadnjem času izdani na škodo našega življa (glej krivično razlaščenje zemlje v okolici Trsta, še vedno veljaven načrt gradnje stanovanj za istrske prebežnike pri Sestlanu itd.) skušali obrazložiti razloge, zaradi katerih bi smeli pričakovati in upati, da bodo tako osrednja kot krajevna oblastva končno začrtala in predvsem začela izvajati novo politiko do slovenske manjšine, živče v mejah italijanske republike.

Danes se k vprašanju vračamo ne samo zato, ker je za naš živelj zdaleč najpomembnejše, temveč tudi zato, ker se nahajamo pred dvema važnima dogodkoma. Ta sta: deželne volitve in obisk predsednika italijanske vlade Mora ter zunanjega ministra Saragata v Jugoslaviji.

VREDNO PREMISLEKA

Cez nekaj mesecev bomo volili prve svetovavce samoupravne dežele Furlanije-Juljske krajine. Ni treba posebej poudarjati, da bodo te volitve izredne važnosti, saj bo konec koncev od razmerja političnih sil, ki bodo zastopane v deželnem svetu, v veliki meri odvisno, kako se bodo v vsakdanjem življenju reševala in urejevala tudi vprašanja, ki pobliže zadevajo koristi naše manjšine. Bolj kot v vsakem dosedanjem volilnem boju se bodo zato razne stranke in liste potegovala tudi za slovenske glasove, da z njihovo pomočjo okrepijo svoje zastopstvo v deželnem svetu.

Trenutno še ne vemo, kakšen je podoben volilni program posameznih strank, vendar lahko predvidevamo, da bodo vsaj programi določenih italijanskih strank vsebovali kakšno obljubo tudi za slovenske volivce.

Že ob izglasovanju posebnega statuta nove samoupravne enote smo v našem listu izrazili svoje nezadovoljstvo ter razočaranje, ker se v statutu niti z besedico ne omenja slovenska manjšina. Pričakovali smo, da bo italijanski parlament vključil v statut vsaj nekaj členov, s katerimi bi se zaščitile koristi in pravice manjšine, tembolj zato, ker je tako ravnal, ko je sestavljal in glasoval o posebnih statutih dežel Trentinsko-Južni Tirol in Doline Aoste. Namesto da bi sprejel nekaj konkretnih norm, pa se je parlament tokrat zadovoljil z odobritvijo splošnega načela, ki ga vsebuje 3. člen in ki pravi, da so vsi prebivalci dežele enakopravni ne glede na je-

zik, običaje itd. Tako je vprašanje zaščite naše narodnostne skupine ostalo nerešeno, in to kljub določilu, ki ga predvideva 6. člen ustave in ki obvezuje državo, da »s posebnimi zakoni« zaščiti narodne manjšine.

Pri razpravi o posebnem statutu naše dežele se ni nadalje sploh vzel v poštev predlog, da bi se z **zakonom** zagotovilo manjšini primerno zastopstvo v deželnem svetu, tako da danes Slovenci nimamo nobenega jamstva, da bomo po kakem svojem predstavniku prisotni v najvažnejšem organu nove samoupravne enote. V skladu z načeli demokracije bi pa bilo, da bi deželni statut predvideval za narodno manjšino določeno število mest v deželnem svetu, kot tudi, da bi svet pri obravnavanju vprašanj, ki se tičeje manjšine, moral zaslišati mnenje njenih izvoljenih predstavnikov. Le v tem primeru bi namreč lahko govorili o takšni avtonomiji, kakršno so gotovo imeli pred očmi zakonodajavci, ko so za deželo Furlanijo-Juljsko krajino, kot tudi za Dolino Aoste in Tridentinsko-Južni Tirol določili **posebne** statute.

ZAKAJ PONAVLJAMO STARO

Vse to danes namenoma ponovno poudarjamo, da našim bralcem in slovenskim volivcem osvežimo spomin, da bodo dobro premislili, preden bodo dali svoj glas in svoje zaupanje tej ali oni volilni listi, ter temu ali onemu kandidatu. Če se manjšinsko vprašanje ob izglasovanju deželnega posebnega statuta ni premaknilo z mrtve

točke, je seveda kriv parlament, a ta ni nekaj abstraktnega, temveč ga sestavljajo predstavniki istih političnih strank, ki se bodo na bližnjih deželnih volitvah potegovali tudi za slovenske glasove. Nepristransko je seveda treba priznati, da nimajo za takšno stanje vse stranke enake odgovornosti, a to ne spremeni dejstva, da so bili življenjski problemi naše manjšine v deželnem statutu grobo prezrti.

Drug pomemben dogodek, ki stoji pred nami, je, kot smo že omenili, uradni obisk predsednika italijanske vlade in zunanjega ministra v Jugoslaviji. Nobenega dvoma ni, da se ne bodo ob tej priložnosti obravnavali samo splošni odnosi med dvema sosednjima državama ob Jadranu, temveč bo predmet razgovorov tudi položaj naše in italijanske manjšine v Istri.

PO OBISKU V RIMU

Že ob prvem obisku jugoslovanskega zunanjega ministra Koče Popovića v Rimu (v decembru leta 1960) je bilo v skupnem italijansko-jugoslovanskem sporočilu poudarjeno, kako »obe strani (Italija in Jugoslavija) menita, da morata manjšini (slovenska v Italiji in italijanska v Jugoslaviji) predstavljati činitelj zbližanja«. »Upošteva-joč to stališče — je nadaljevalo sporočilo — sta se obe strani dogovorili, da bosta v skladu z obstoječimi obveznostmi in z določili ustave sprejeli nadaljnje ukrepe z namenom, da se **hitro, pravično in zadovoljivo** (podčrtal pisec) rešijo nekatera vprašanja, ki so še vedno odprta in ki zadevajo obe narodnostni skupini«.

Zakon o zaščiti manjšine in že sprejete mednarodne obveznosti

Od tega obiska je že preteklo več kot tri leta, a Slovenci v Italiji še vedno čakamo na »pravično in zadovoljivo« rešitev mnogih vprašanj. Mrtva črka so predvsem ostala važna določila londonskega sporazuma ter njegovega posebnega statuta (kot na primer 5. člen — o uporabi slovenskega jezika v odnosih z javno upravo — in 7. člen — o spreminjanju narodnostne sestave ozemlja, na kateri biva manjšina). Še vedno se dogaja, da krajevna oblastva temu mednarodnemu dogovoru ne priznavajo nobene pravne veljave (o čemer bi se sicer teoretično lahko na dolgo in široko govorilo), vendar obstaja dejstvo, da pristojna oblastva 10 let po podpisu sporazuma, ki je Italiji omogočil vrnitev na Tr-

žaško ozemlje, še niso poskrbela za izpolnitev bistvenih obveznosti, ki izhajajo iz omenjenega mednarodnega dogovora.

Med tem časom je bil sicer v parlamentu izglasovan zakon za slovensko šolstvo — ki pa je nepopoln, ker ne upošteva Slovencev v videmski pokrajini — a ta zakon se še danes ne more izvajati, ker pristojna oblastva iz naravnost nerazumljivih razlogov niso izdala potrebnih predpisov za njegovo uveljavljanje. Najmanj, kar o takšnem ravnanju lahko rečemo, je, da odgovorni činitelji niso doslej pokazali volje po **hitrem, pravičnem in zadovoljivem** reševanju odprtih manjšinskih vprašanj, kar pa je v nasprotju s tistim, kar je bilo v decembru leta 1960 dogovorjeno v Rimu.

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 9. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenski narodni motivi; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Otok zakladov«, (Robert Louis Stevenson - Pavel Holeček - Joško Lukeš), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Karakteristični ansamblji; 15.30 Radijska novela — Rado Murnik: »Ata Zužamaža«; 18.30 Po družtvih in krožkih: »Sportno združenje Bor« (Saša Martelanc); 20.30 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Pust pride an pasa«; 21.00 Vabilo na ples.

• PONEDELJEK, 10. februarja, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Pust pride an pasa«; 18.00 Glasovi iz narave (Tone Penko); 18.30 Koncert »Camerate Musicale Triestine«; 19.00 Radijska univerza — Marcello Capurso: Italijanska ustava o ljudstvu: »Načelo političnega predstavnosti«; 19.15 Z drugega mednarodnega zborovskega natečaja »Cesare Augusto Seghizzi«; 21.00 »Falstaff«, komična opera v treh dejanjih.

• TOREK, 11. februarja, ob: 11.45 Italijanski akvareli; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanska po radiu; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 »Gospodar Matic«, komedija v treh dejanjih (Gino Rocca - Marija Kacin), igrajo člani SG v Trstu; 21.35 Pustni ples.

• SREDA, 12. februarja, ob: 11.45 Jugoslovanski pevci in orkestri; 12.15 Zgodovinske zanimivosti; 13.30 Izbrali smo za vas; 18.00 Znanstveni leksikon; 18.30 Pravljni svet v glasbi (Gojmir Demšar); 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Higiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert. Približno ob 21.45 Srečanja z našimi umetniki — Franc Jeza: »Slikar Robert Hlavaty«.

• ČETRTEK, 13. februarja, ob: 11.45 Mali ansamblji; 12.15 Za smeh in dobro voljo; 18.00 Italijanska po radiu; 18.30 Solistični koncert — Johann Sebastian Bach: Koncert v d-molu za dve violini in orkester; 19.15 Sirimo obzorja: »Radarske naprave v pristaniščih« (Slavko Andrič); 21.00 »Stiska«, radijska drama (Mirko Mahnič), igrajo člani RO; 22.50 S »Festivala dveh svetov« v Spoletu 1963.

• PETEK, 14. februarja, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljice, pripovedk, legend. »Železni prstan« (Jurij Slama); 18.30 Solisti Julijske krajine in Furlanije; 19.00 Radijska univerza — Aroldo De Tivoli: Električni »Električno polje«; 19.15 Z drugega mednarodnega zborovskega natečaja »Cesare Augusto Seghizzi«; Zbor »Prosek-Kontovle«, ki ga vodi Ignacij Ota; 19.30 Postni govori — Loize Suštar: »Molitev — naravna človekova potreba«; 20.30 Gospodarstvo in delo (Egidij Vršaj); 21.00 Franz Joseph Haydn: Stvarjenje, oratorij v treh delih za soliste, zbor in orkester.

• SOBOTA, 15. februarja, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Po tujih krajih; 14.00 Pesmi za kvartete; 15.00 »Volan«, oddaja za avtomobiliste; 15.30 »Vohunka v tovarni Farbena«, radijska drama (Adolfo Moriconi - Nada Konjedic), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil; 18.00 Počelavi iz zgodovine slovenske književnosti — Vinko Beličič: »Veliki ljudski pridigar Janez Svetokriški«; 19.15 Družinski obzorik; 20.45 Zbor »Jacobus Gallus« iz Trsta, ki ga vodi Ubaldo Vrabec; 21.30 Vabilo na ples; 22.55 Sodobna simfonična glasba.

TEDENSKI KOLEDARČEK

9. februarja, nedelja: Polona, Apolonija
10. februarja, ponedeljek: Dušan, Dušanka
11. februarja, torek: Rado, Zvezdana
12. februarja, sredo: Damijan, Cvetka
13. februarja, četrtek: Katarina, Katja
14. februarja, petek: Valentin, Tina
15. februarja, sobota: Jordan, Faustin

—0—

RAZSTAVA SLIKARJA SPACAPANA

V Milanu so odprli razstavo del pokojnega slikarja Ljuzeta Spacapana. Razstava obsega tempe-re in olja. Kot znano, je Spacapan mnogo let preživel v Turinu in tam tudi umrl.

Izdaja Konzorcij Novega lista • Odgovorni urednik Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Trgovina med Italijo in Jugoslavijo

Tudi gospodarski krogi posvečajo vso pozornost obisku, ki ga bosta italijanski ministrski predsednik Moro in zunanji minister Saragat napravila spomladi v Jugoslaviji. Pri tem poudarjajo, kako se vedno bolj krepijo gospodarski stiki med obema državama ter trgovina stalno narašča. Italijansko-jugoslovanske izmenjave so v prvih 11 mesecih 1963 znašale 75 milijard dinarjev, kar je 32,6% več kot v istem času leta 1962.

Gospodarstvo je bilo činitelj, ki je izboljševalo tudi politične odnose med Italijo in Jugoslavijo. Prvi stiki po vojni so privedli do sporazuma o trgovini in gospodarskem sodelovanju z dne 28. novembra 1947. Na teh osnovah je sledil protokol o blagovnih izmenjavah za obdobje 4. avgust 1949 — 3. avgust 1950. Že leta 1953 je Italija zasedla prvo mesto v jugoslovanskem izvozu ter drugo mesto v uvozu, če izključimo uvažanje gospodarskih podpor v Ju-

IDEOLOŠKI BOJ

Kitajska komunistična stranka je spet začela napadati sovjetsko partijo in njene voditelja Hruščova še posebej. V svojih dnevnikih »Rdeči prapor« in »Ljudski dnevnik« očitajo Sovjetom, da so oni pretrgali tovariške odnose med obema strankama in da so oni povzročili obmejne spore v Sibiriji. Hruščov da je že večkrat imenoval voditelje drugih komunističnih strank tepce in osle.

Sovjetska stranka je sprožila od svoje strani časopisno protiofenzivo v mednarodni komunistični reviji »Vprašanja miru in socializma«, ki izhaja v Pragi. Nekako na sredi stoji pa kitajski ministrski predsednik Ču-en-laj, ki je govoril po televiziji. Po njegovem mnenju se ni treba zapadnim silam preveč veseliti zaradi idejnega boja med tovariši, kajti o pravem času bo sovjetsko in kitajsko ljudstvo skupno nastopilo proti vsem imperialistom.

V ČEM JE VEČJE RAZNARODOVANJE?

Trenutno smo Slovenci prav sedaj na tem, da se bomo še bolj odtujili zemlji. Na Tržaškem se to dogaja deloma zaradi velikih razlastitvenih akcij, ki pobira zemljo slovenskih kmetovalcev, a deloma tudi zaradi splošnega bega z zemlje. V Sloveniji se praznijo vasi zaradi splošnega bega vsega mladega rodu z zemlje v industrije ter zaradi hitrega ustvarjanja velikih državnih posestev v Sloveniji, ki bodo po načrtu v l. 1964 odkupile in vključile še nadaljnjih 20.000 ha ravninske zemlje, ki se da obdelovati s stroji.

Gledano z narodnega stališča pa so minuli tisti časi, ko je »Ente per le Tre Venezie« naseljeval s tujimi koloni slovensko zemljo. Pač pa pridejo slovenski vrtnarji in kmetje ob zemljo in si morajo iskati drug poklic, a na njihovi zemlji rastejo velike stanovanjske zgradbe, bloki, v katerih živijo seveda neslovenski mestni prebivalci. Stari način kolonizacije slovenske zemlje je tudi na Koroškem prenehal, ker ne gre nihče več za kmetijskega naseljence, a sami Nemci bežijo po Avstriji in Nemčiji s kmetov v industrijo. Vprašanje pa je, v čem je večje raznarodovanje: ali v stari zemeljski kolonizaciji ali v tovarnah, kjer se govori le v jeziku večinskega naroda.

goslavijo. Pred letom 1954 sta italijanska in jugoslovanska vlada podpisali kakih 20 dogovorov, a zdaj je že okrog 160 sporazumov za razne sektorje. Važno vlogo je odigral sporazum o posebnih dobavah v znesku 60 milijonov dolarjev. Vedno bolj se razvija tudi gospodarsko in tehnično sodelovanje med italijanskimi in jugoslovanskimi podjetji. —0—

SPLOŠNA STAVKA

Včeraj so stopili v stavko državni uslužbenci po vsej Italiji. Vse tri glavne sindikalne strešne organizacije so se pogajale že nekaj dni poprej z ministrom za reformo javne uprave Petrijem. Sindikalisti so zahtevali predvsem izenačenje plač vseh nameščencev, državnih in onih v javnih ustanovah. Poleg te glavne točke vsebujejo zahteve sindikatov tudi ureditev 13. plače, ki je bila izplačana letos le na podlagi temeljnega prejemka in torej skoraj polovico manj kot lani. Do sporazuma pa ni prišlo, ker se je minister izgovarjal, da bi bilo potrebnih za izenačenje plač 450 milijard lir; za juridično in finančno preureditev položaja državnih uradnikov pa da bi bilo potrebnih nadaljnjih 500 milijard. Če bi torej vlada ugodila vsem zahtevam, bi po njenem mnenju prišlo do inflacije.

Kakor rečeno, sporazum je odpadel in je bilo 5. t. m. javno - upravno delovanje ohromljeno. Napovedujejo se pa še druge stavke, če ne bo vlada popustila.

Vsekakor pa je zahteva nameščencev, ponudba vlade in višanje cen zaprt krog, iz katerega se ne vidi pravega izhoda.

V torek zvečer se je pričela tudi stavka tehničnega osebja italijanske radijske in televizijske službe. Naslednji dan pa je stopilo v stavko administrativno osebje. Radijske postaje so zato delovale v zelo skrčenem obsegu. Tržaški postaji pa sploh nista oddajali svojih programov.

NENAVADEN SAMOMOR

V Dolini Aoste se je prejšnji teden umoril na zelo neobičajen način 22 letni elektrotehnik Mario Salvato. Pripravil si je sam »električni stol«, kakršen je v navadi za smrtne kazni v ameriških jetnišnicah. Napeljal je 6 žic k stolu, privezal jih je okrog vratu in zapestij ter je vklopil tok. Naprava je tako točno delovala, da je bil njen izumitelj mrtev že v nekaj sekundah.

Salvato je trpel že z mladih let na otroški paralizi. Večkrat se je zatapljal v žalostne misli in je staršem dopovedoval, da si bo vzel življenje. Končno je načrt izpeljal, čeprav na čuden način.

Manjšinski problem se ne rešuje „hitro, pravično in zadovoljivo“

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kaj Slovenci v Italiji zahtevamo je znano. Vendar ne bo odveč, če naše zahteve danes ponovno poudarimo. V smislu predvsem 6. člena ustave upravičeno pričakujemo, da država, v katerih mejah živimo, izda posebne zakone, ki bodo zaščitili našo narodno skupnost, to je naše jezikovne, kulturne, socialne in gospodarske koristi. Vse to pa tudi ob spoštovanju in upoštevanju obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnega dogovora, sklenjenega v oktobru 1954 v Londonu.

D. L.

Stare osebe - stara pamet

Skoro neverjetno je, če se sliši, in še bolj, če se bere črno na belem, kako naj bi se zopet oživil stari nacionalizem, ki je vrgel ves svet že v prvo in potem še v drugo svetovno vojno.

In vendar se še najdejo vroče glave, ki se niso ničesar naučile iz strahot dveh vojn, v katerih sta Italija in njeno ljudstvo pretrpeli nepotrebna ponižanja in ekonomsko propast.

Ustanovila se je namreč na novo družba »Italia irredenta«. Njen predsednik je bivši oblastnik pod Mussolinijevo strahovlado profesor Gioacchino Volpe. V rimskem desničarskem dnevniku »Il Tempo« z dne 17. decembra 1963 je napisal članek o ciljih novega iredentizma, ki ima svoje odseke in podružnice v raznih večjih italijanskih mestih in tudi v Trstu.

Iz omenjenega daljšega članka prinašamo za danes samo nekatere izvlečke, iz katerih se spoznajo nameni in cilji novih iredentistov. Ko govori stari Volpe o statutih svoje organizacije »Italia irredenta«, pravi, da je njen cilj, katerega hoče doseči s svojim delovanjem: obramba Italije in Evrope v duhu ustreznih moralnih in duhovnih izročil. Dalje pravi, da je njen namen težiti po mejah, katere je »narava postavila domovini«.

Kje so te meje, pojasnjuje zaključni stavek, da tam, kjer je Italija »od morja in Alp obdana«.

V zadnjih odstavkih svojega razpisovanja, vrednega stare mentalitete, pravi, da se bo »Italia irredenta« zavzemala za obrambo mej; podpirala bo s sredstvi in možnostmi, kolikor bo mogla, odpor vseh

tistih, ki so ostali zunaj (meja); ona bo bolj prisotna, kakor sedanja Italija v jadranskem prostoru. Gledala da bo na izgubljena ozemlja, toda pazila bo, da ne bomo izgubili še druga, katera smo pridobili med 1915 do 1918, in še druga, ki so »ab antiquo« (iz starih časov) naša. Ni potrebno, piše profesor Volpe, da bi še posebej razlagal, kaj se godi v Trstu in okolici, kaj se dogaja v Gorici, kaj se godi v Furlaniji in kaj se more še zgoditi, predvsem v deželni režimu, v strankarskem ozračju, pod socializmom in komunizmom.

»Italia Irredenta« bo delovala na tem področju s tem, da bo obdržala vse te probleme pri življenju, da bo zbudila speče, vzpodbudila vlade in opomnila vse Italijane, da grozi nevarnost. Oni se morajo spomniti, da že dve stoletji nazadujeta (čeprav se je medtem ustanovila neodvisna Italija), italijanski jezik in čustvovanje na vseh frontah: na Korziki, ki je postala francoska v 18. stoletju; na Malti, ki je postala v začetku 19. stoletja angleška; v Nici, katera je bila prepuščena 1861 Franciji. Istočasno se postruje germanizacija na Južnem Tirolskem, ki je bilo še v 17. in 18. stoletju po večini italijansko, kakor dokazujejo študije jezikoslovca Battistija, skoro izginilo je, vsrkano od germanizma, italijanstvo ladinskih okrajev v Švici; načelo se je ono v kantonu Tessinu.

Končno, tako gredo proti zaključku Volpijeva razglabljanja, se že 20 let dogaja na italijansko-jugoslovanski meji to, kar se pač dogaja, s pomočjo radikalnih metod, ki so v navadi pri balkanskih prepirih.

Med člankom so raztresene še druge, podobne in iredentistično zveneče misli, ki prav malo ustrezajo naporom in prizadevanjem po mirnem sožitju ob mejah in še manj duhu evropske skupnosti, o kateri so prav ta teden pisali dijaki po vsej Italiji kot uradno šolsko nalogo.

S TRŽAŠKEGA

SLOVENSKEMU ZNANSTVENEMU LICEJU 2. MESTO V VELESALOMU

V soboto, 1. februarja, so bile v Trbižu smučarske tekme v veleslalomu, ki jih je organiziralo Šolsko skrbništvo za vse tržaške višje srednje šole. Letos so se tekmovanja prvič udeležili v večjem številu tudi dijaki slovenskega znanstvenega liceja. Lani je namreč tekmoval samo dijak Stele, ki je zasedel drugo mesto.

Glede na razmeroma veliko število udeležencev (startalo je 62 tekmovalcev), so se naši dijaki precej dobro odrezali; zasedli so namreč 3., 5., 16. in 22. mesto. Možina pa je moral odstopiti zaradi okvare na smučeh. Nabrali so največ točk za licejem Dante, tako da so si v skupni uvrstitvi res zasluženo priborili 2. mesto.

Vrstni red po šolah je naslednji. 1. licej Dante, 2. slovenski znanstveni licej, 3. Oberdan, 4. Petrarca, 5. Da Vinci, 6. Galilei, 7. Volta.

Posamezniki pa so zasedli tale mesta: 1. Candiani (Petrarca) 41''8, 2. Rella (Dante) 43''0, 3. Stele (SZL) 46''1, 4. Boico (Oberdan) 47''0, 5. Dolhar (SZL) 48''3, 16. Morelj J. (SZL) 53''2, 22. Janhuba (SZL) 57''7.

Priznati moramo, da je to lep uspeh za našo šolo. Hkrati nam je žal, da se tekmovanja niso udeležili tudi predstavniki trgovske akademije in učiteljskega. Ker je med slovensko dijaško mladino veliko zanimanja za smučanje, upamo, da se bo tekmovanja prihodnje leto udeležilo še več dijakov in dijakinj, tako da se bodo lahko potegovali za prvo mesto.

Pavel Morelj

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V petek, 7. febr., ob 20.30 druga uprizoritev

Arsen Diklič

»NA ZELENI REKI COLN«

Prodaja vstopnic v Tržaški knjigarni, ulica Sv. Frančiška 20 ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni dvorane

Polovičen uspeh

V nedeljo dopoldne je manjkalo le za poldrugo sekundo časa, pa bi imeli znanstveniki v rokah 3000 natančnih posnetkov luninega površja. Z rtiča Kennedy so spustili ameriški znanstveniki na luno posebno preizkusno raketo »Ranger 6«. Sonda, opremljena z izredno natančnimi aparati, je imela nalogo leteti v določeni krivulji in pristati na luninem površju natančno ob 10,09 uri v nedeljo dopoldne. Tik pred pristankom bi morala vesoljska raketa samodelno oddati več tisoč fotografij o luninem površju in o geološki sestavi njenih tal.

Prvi del naloge, to je, v naprej določiti smer raketne poti in jo z zemeljske postaje voditi s pomočjo prečudovitih elektronskih celic, se je popolnoma posrečil. Celo ko se je vesoljska ladja odstranila za 1000 kilometrov od svoje poti, je na površje z zemlje takoj ubrala pravo pot na luno. Drugi del, fotografiranje, pa ni uspel, ker fotografske celice na Rangerju niso odgovarjale avtomatskim poveljem. Čez en mesec bodo Amerikanci ta poskus ponovili in so trdno prepričani, da jim bo uspel.

Odnosi med Cerkvijo in SRS

V torek je povabil Boris Kocjančič, predsednik komisije za verska vprašanja, predstavnike slovenske duhovščine na sprejem v klubu poslancev. V nagovoru je poudaril, da so odnosi med državno oblastjo in duhovniki precej dobri.

Mariborski škof msgr. Držečnik se je zahvalil za sprejem in tudi za pomoč izvršnega sveta socialistične republike Slovenije cerkvenim organom. Izrazil je tudi prepričanje, da se bodo odnosi med državno oblastjo in katoliško versko skupnostjo v Sloveniji še izboljšali na podlagi medsebojnega sporazumevanja.

Iz Jugoslavije: Spremembe carinskih tarif

Jugoslovanski uradni list je v sredo prejšnjega tedna objavil spremembe v časni carinski tarifi ter so nove carinske stopnje pričele veljati 1. februarja. Za skoraj vse predmete od surovin in polizdelkov do izdelkov in potrošnega blaga so carine znatno povišali, in sicer od 10 do 30%, pri cementu celo za 40%.

Odpravili pa so carine za razno kolonialno blago, kot so kava, kakao in čaj. Novi predpisi vsebujejo nekaj olajšav za ladjedelništvo in avtomobilsko industrijo. Carina za uvožene avtomobile se poveča od 50 na 80%, za motorna kolesa ostane 45% in za mopede se zmanjša od 48 na 43%. Istočasno so ukinili prepoved uvoza avtomobilov, tako da lahko uvažajo avtomobile vsi tisti, ki imajo devizna sredstva na računih pri banki. Razen njih jih lahko uvažajo tudi tuji in jugoslovanski državljani, ki se za stalno priselijo v Jugoslavijo, pa so bili prej najmanj 5 let v tujini, ter prav tako državljani, ki podedujejo motorno vozilo v tujini ali pa ga dobijo kot povračilo zavarovalnice za uničeno vozilo,

ki je bilo plačano z devizami. Carina se plača na nabavno vrednost avtomobila franko jugoslovanska meja, kar pomeni, da je treba za izrabljeno vozilo plačati enako carino kot za novo. Dodati je treba prometni davek, ki za avtomobile do 1300 kubikov znaša 5%.

—0—

V Beogradu so objavili, da bodo v kratkem odpravili vizumske takse za potne liste državljanov vseh dežel, ki imajo diplomatske in konzularne stike z Jugoslavijo.

—0—

TUJI DELAVCI V ZAHODNI NEMČIJI

Dne 1. oktobra lani je bilo zaposlenih v Zahodni Nemčiji 821 tisoč tujih delavcev ali 115.000 več kot istega dne leta 1962. Kljub temu je bilo lanskega oktobra prostih še 559 tisoč delovnih mest ter nemška industrija išče delavce že daleč po svetu od Španije, Grčije in Turčije do Maroka in Južne Koreje.

Tržaškega

SEMINAR V KOPRU

V ponedeljek, 3. t. m., se je začel v Kopru seminar za šolnike, ki poučujejo na italijanskih šolah v Koprščini in Bujščini. Seminarja se udeležujejo tudi dijaki višjih italijanskih srednjih šol. To je že tretji seminar, na katerem znani profesorji in docenti z raznih italijanskih univerz predavajo o italijanskem jeziku in kulturi. Koristnost takih predavanj je izven vsakega dvoma. Ne glede na svojo strokovno važnost so seminarji tudi zato zelo pomembni, ker omogočajo neposreden stik med italijansko manjšino, živečo v Jugoslaviji, in odličnimi kulturnimi predstavniki njenega naroda.

Slovesnega odprtja seminarja sta se poleg predavateljev in slušateljev ter predstavnikov krajevnih jugoslovanskih oblasti udeležila tudi predsednika komisije za izvajanje londonskega sporazuma dr. Manlio Castronuovo in Mitja Vošnjak, ki je bil tudi več let jugoslovanski generalni konzul v Trstu.

ZAKAJ SO STAVKALI SLOVENSKI ŠOLNIKI

Sindikat slovenske šole v Trstu je v torek imel sejo, na kateri je sklenil, da se pridružuje stavki, ki so jo za sredo, 5. t. m., napovedale druge sorodne italijanske sindikatske organizacije po vsej državi. Sporočilo, ki je bilo izdano po seji, najprej poudarja, da postavljajo slovenski šolniki enake zahteve kot njihovi italijanski kolegi, nato se pa takole nadaljuje:

»Nameščenci slovenskih šol poudarjajo, da s stavko obenem izražajo svoje nezadovoljstvo zaradi nerešenih številnih vprašanj, ki jih neposredno prizadevajo.

Najbolj pereča vprašanja, ki zadevajo slovensko šolo, so: a) neizvajanje zakona za slovensko šolstvo: še ni odredb za ustanovitev šol, razpisov za stalna mesta, organikov, ureditve osebnih položajev posameznih šolnikov itd.; b) nesocialno ravnanje z nekaterimi profesorji (zlasti na Nižji srednji šoli pri Sv. Jakobu), ki ne prejemajo za enakovredno delo enakih prejemkov kot njihovi kolegi na italijanskih šolah; c) obupen položaj nekaterih šolnikov, ki morajo leto za letom zapuščati šolo, ne da bi dosegli, kar jim pripada po dolgotrajnem službovanju.

Opčine:

† JOŽE UKMAR

Openec in zlasti prebivavec repentaborske občine je žalostno iznenadila vest, da je v noči med torkom in sredo prejšnjega tedna nenadno umrl Jože Ukmar, bivši dolgoletni tajnik repentaborske občine. Bilo mu je 62 let. Pokojnika so nekaj ur pred smrtjo odpeljali z doma na Opčinah v tržaško bolnišnico, ker ga je popadla slabost. Nihče ni slutil, da se zadnjič poslavlja od domače vasi. V bolnišnici ga je zadela srčna kap in ga prerano iztrgala njegovi družini.

Pokopali smo ga v soboto. Njegove zadnje poti so se udeležili mnogi prijatelji in znanci, posebno številno pa je bilo zastopstvo repentaborske občine, ki ga je vodil župan Purič.

Jože Ukmar se je rodil v Šmarjah pri Sežani. Za časa zavezniške uprave je bil imenovan za tajnika sežanske občine, leta 1947 pa je postal tajnik novo ustanovljene repentaborske občine. Njegova velika zasluga je, če je ta občina ostala samostojna, potem ko je bila do razmejitve del sežanske občine. Kot tajnik na Repentabru je marljivo sodeloval z občinskimi upravitelji in vsakomur po svojih močeh pomagal. Pred dvema letoma pa je prostovoljno stopil v pokoj.

Naj mu bo lahka domača zemlja. Sorodnikom, zlasti gospe soprogi in hčerki, ki živi v Avstraliji, izrekamo globoko sožalje, kateremu se pridružuje tudi Novi list.

POGAJANJA O TUJEM TRANZITU

Tržaška trgovinska zbornica se pripravlja na nova pogajanja o tujem tranzitu. Te dni se o tem že vodijo pogajanja s Čehoslovaki, prve dni marca pa bodo pogajanja z Avstrijci. V Bruslju so medtem zaključili zasedanje komisije Skupnega evropskega tržišča, ki je proučevala tarifno politiko za prevoze v okviru gospodarske skupnosti. Komisija bo sestavila zadevne predpise in čez mesec dni bo imela novo zasedanje. Trst zadeva močno zanima, ker je oškodovan pri pomorskem prometu zaradi prednostnih pristojbin, katere nudijo nemške železnice lukam na severu.

Pomorski promet v Trstu je lani znašal 5 milijonov 8 tisoč ton v primeri s 5 milijoni 177 tisoč tonami v letu 1962. Avstrijski tranzit je padel od 882 tisoč ton na 467 tisoč, češkoslovaški tranzit je napredoval od 407 tisoč ton na 417 tisoč, enako so narasli madžarski tranzit (od 36 tisoč na 89 tisoč ton), jugoslovanski tranzit (od 44 tisoč na 70 tisoč ton) in švicarski tranzit (od 37 tisoč na 41 tisoč ton), medtem ko so nazadovali še zahodnonemški tranzit (od 187 tisoč na 174 tisoč ton) ter tranziti ostalih držav (od 33 tisoč na 28 tisoč ton).

Odposlanstvo socialdemokratov v Kopru

Pred dnevi je bilo gost Socialistične zveze delovnega ljudstva v Kopru odposlanstvo deželnega odbora Italijanske socialdemokratske stranke, ki so ga med drugimi sestavljali poslanec Zuccalli in strankin tajnik Rovis iz Gorice ter časnikar Giorgio Cesare iz Trsta. Poleg predsednika koprške SZDL Lapajneteta so delegacijo sprejeli republiški poslanec Vižintin, predsednik okrajnega ljudskega odbora Eržen in predsednik komisije za manjšinska vprašanja dr. Polič.

Med razgovori so ugotovili, da se trgovinska izmenjava med obmejnima področjema povoljno razvija. Proučili so nato vprašanje kulturnega sodelovanja. Odposlanstvi sta bili mnenja, da tako trgovinsko kot kulturno sodelovanje koristi vsemu prebivalstvu, zlasti obema narodnima manjšinama. Italijanski socialdemokrati so se zanimali tudi za problem ribolova v Tržaškem zalivu ter obrazložili več predlogov za njegovo ureditev. Na koncu je bilo sklenjeno, da bodo predstavniki obeh organi-

zacij nadaljevali razgovore na posebnem sestanku, ki bo še ta mesec v Gorici.

Ta je bil drugi uradni stik kvalificiranih predstavnikov italijanskih socialdemokratov z zastopniki Soc. zveze delovnega ljudstva in s predstavniki oblastev na sosednjem področju Slovenije. Do prvega stika je prišlo, kot znano, pred kratkim v Novi Gorici. Ti obiski so verjetno tudi priprava na potovanje italijanskega ministrskega predsednika Mora in zunanjega ministra Saragata v Beograd, kamor bosta prišla na povabilo jugoslovanske vlade.

SLUŽBENI JUBILEJ

Inšpektor Kl. Opelt-Oppelli, knjigovodja trošarinskega urada v Trstu, je praznoval 1. februarja 40-letnico službovanja. Ob tej priložnosti so mu kolegi priredili v nekem mestnem lokalu kosilo ter mu prisrčno čestitali za tako dolgo službovanje. Ob tem jubileju mu prisrčno čestitata tudi uredništvo in uprava Novega lista.

† ADALBERT STUBEL

Prejšnji teden je v Trstu umrl upokoje-ni učitelj in bivši didaktični ravnatelj Adalbert Stubel. Z njegovo smrtjo smo zgubili vzgojitelja iz tiste šole pred prvo svetovno vojno, ki je imela veliko zaslug pri vzgajanju, izobraževanju ter prebujanju narodne zavesti našega ljudstva.

Pokojnik je bil doma iz Trsta, kjer se je rodil pred 78 leti. Učiteljske je dovršil v Kopru in nato služboval po raznih šolah v našem mestu. Leta 1934 so ga fašistične oblasti hotele premestiti v notranjost države, kot sicer vse ostale slovenske učitelje, a ni hotel zapustiti rodnega mesta in je bil zato predčasno upokojen. Po drugi svetovni vojni je sodeloval pri obnovitvi slovenskega šolstva ter bil do leta 1954 didaktični ravnatelj pri Sv. Jakobu. Tedaj je bil ponovno upokojen, a se še vedno živo zanimal za usodo naše šole.

Zaslužnemu šolniku in globoko zavednemu Slovcu naj sveti večna luč. Hudo prizadetim sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje, kateremu se pridružuje tudi naš list.

ZBOROVANJE OBRTRNIKOV

V Vidmu so se sestali zastopniki obrtnikov iz treh pokrajin dežele Furlanije-Juljske krajine. Navzočih je bilo 300 obrtnikov ter številni parlamentarci. Razpravljali so o obrtniških zadrugah, o kreditih za razvoj, o poklicni izobrazbi in vajencih, o socialnem zavarovanju ter o pravni ureditvi kategorije.

V Vidmu je 15.771 obrtniških podjetij, v Trstu 4.559 in v Gorici 2.655.

—0—

»VEČERI OB TORKIH«

SLOVENSKI KLUB sporoča, da priredi v mesecu februarju naslednje »Večere ob torkih«:

Torek, 11. februarja, ob 21 uri: **Pustni družabni večer.**

Torek, 18. februarja, ob 21. uri bo govoril režiser Jože Babič o temi **iz filmske umetnosti.**

Torek, 25. februarja, ob 21. uri bo komemorativno predavanje o življenju in delu preminulega pisatelja **Ksavera Meška.**

—0—

Goriške

NOVI ŽUPAN

V petek zvečer so mestni svetovavci izvolili novega goriškega župana, naslednika dr. Poterzia, ki je odstopil 16. januarja zaradi nesoglasij s svojo stranko. Novi župan je dosedanji podžupan dr. Franco Gallarotti.

Zanj je glasovalo 20 svetovavcev od 35 navzočih in sicer 18 demokristjanov ter dva Slovenca, dr. Sfiligoj in prof. Bratina. Dr. Kacin je bil odsoten. Tri glasove je prejel demokristjan dr. Terenzio, enega pa Lupieri. Enajst glasovnic je bilo praznih; oddali so jih socialisti, komunisti, socialni demokrati in liberalci. Poleg Kacina so bili odsotni še: Poterzio, Majo, Codarin in Černe.

Seja je potekala kar mirno. Papirna vojna z lepaki po goriških ulicah se je nehala namreč že v sredo. Ne vemo, koga je postalo sram precej prostaškega pisanja, kajti vse nabite lepake so v četrtek lepo prelepili z belim papirjem. Po sprejemu županove ostavke je podal izjavo kot prvi načelnik demokrščanske skupine Tripiani. Izjavil je, da nima Poterziev odstop nikakega političnega ozadja, in je nadaljeval, da sta bili možnosti za rešitev županske krize le dve možnosti: enostrankarski ali pa sredinsko-levičarski odbor. Zadnja rešitev da še ni zrela, zato je predlagal prvo, s podporo slovenskih glasov. Socialisti Zuliari ni tolmačil županov odstop kot posledico političnih napak večinske stranke; treba bo v kratkem preiti na sredinsko-levičarsko formulo s točno določenim občinskim načrtom; zaenkrat pa socialisti ne bodo meta'i polen pod noge. Socialni demokrat Zuccalli je poudaril, da bo treba priti do sodelovanja med demokristjani, socialnimi demokrati in socialisti, ko bodo ti prestali svojo notranjo krizo. V imenu Slovenske liste je Sfiligoj izjavil, da bo glasovala za Gallarottija; v županovem odstopu pa da ne vidi nobenih političnih mahinacij. Pascoli je v imenu misinov izrazil protivno stališče in da je prišlo do krize, ker se je Poterzio, desničar po prepričanju, obdal z levičarskimi elementi.

Pri glasovalnih izjavah je dejal Sfiligoj, da je potrebno za uspešno delo na občini po'eg treh strank upoštevati tudi slovenske svetovavce. Odgovarjala sta mu komunist Battello in socialist Sancin, češ da ni zastopnik slovenskih svetovavcev prikazal pravih odnosov večinske stranke do manjšine, zlasti kar zadeva šolstvo.

Po glasovanju je Gallarotti izjavil, da sprejme župansko mesto in je podal smernice svojega bodočega dela. Rekel je, da je Gorica vez med različnimi deželami in narodi; kar je bilo včeraj ekscentrično, naj bo jutri povezano. Glavne naloge novega odbora pa so proračun za leto 1964, municipalizacija mestnega prometa, regulacijski načrt in industrijska cona, vključitev Gorice v novo deželo in nova javna dela v občini.

V koliko bo novi župan vse to izpeljal, bomo sodili po njegovem končanem delu.

—0—

Župan dr. Franco Gallarotti je po rodu Goričan, iz doseljene družine. Rodil se je

19. oktobra 1924. V Gorici je dovršil klasični licej in je doktoriral iz prava v Bologni 1949. Kot študent je bil predsednik katoliških akademikov. Po vojni je vodil 5 let Italijansko mladinsko Združenje AGI, ki je bilo precej nacionalistično pobarvano. Obenem je bil tudi v vodstvu goriške Krščanske demokracije. Leta 1956 je prišel v občinski svet, kjer je imel mesto odbornika in od 1961 dalje tudi podžupana.

Po svojem službenem poklicu je carinski nadzornik.

VREMENSKA POROČILA — V STAVKI

Goriški meščani so bili navajeni že precej časa na lepe in sončne zimske popoldneve. Bliža se namreč »šagra« svetega Valentina, prvega pomladina. Zvončki tudi že kukajo iz tal po šentmavskih brežinah. Najbolj so se pa zanesli na časopisna in radijska vremenska poročila, ki tudi zadnje 3 dni nadaljujejo z ugodnimi vremenskimi poročili.

Na, pa se zdi, da tudi ta poročila — stavkajo, ker nič točnega ne povedo. Že tretji dan, do včeraj, je v popoldanskih urah zavila gosta megla mesto in okolico. To je bil še več kot »smog«. Avtobusi so morali voziti proti postaji skoraj v koraku pešca. Iz Krmina do Gorice so vozili avti kar v počasni koloni; eno celo uro za običajnih 10 ali 15 minut.

RUPA

Danes bi radi omenili nekaj o zunanjem vtisu, katerega naredijo naša in sosedne vasi na obiskovavce. Zlasti zdaj, ko se tako razvija turizem, bi morali tudi mi paziti na snago in lepoto po naših zaselkih.

Nekoč, in ni še dolgo tega, so naši vaščani kaj radi gojili cvetlice po vrtnih gre-

dah ali pa lončnice po oknih. Danes pa mladina nima več veselja do lepega cvetja. Hiše so na zunaj prazne in puste. Ali bi se ne moglo v bližnji pomladi tudi v tem oziru kaj storiti? Poglejte okrašene vasice po Kanaški dolini in drugod, pa se boste marsikaj naučili! Ob tej priložnosti moramo omeniti, da ne narede na človeka nič kaj dobrega vtisa tiste razvaline in ropotije na glavnem vaškem trgu.

Nekaj podobnega opaziš tudi v naši sosedni vasi Peči, kjer je bila nekoč mlaka za napajanje živine. Tisti prostor bi bilo tudi potrebno urediti na kak način. Pav tako pa tudi tisto slabo pot, ki pelje iz Rupe na Peč.

S skupnim prizadevanjem in z občinsko pomočjo bi tudi naše vasice, ki imajo tako lepo lego, postale vabljive točke za ne samo za petične izletnike, marveč tudi za preproste sprehajavce.

TRZIC

Običajni ribji lov okrog novega leta je še vedno predmet razgovorov med tržiškimi ribiči in prekupčevalci. Kakor po navadi so ribiški zadružniki vrgli mreže tudi lani trikrat. Pred božičem so potegnili okrog 900 stotov glavatcev (cevo'li) in drugih rib, kar je obetalo še nekam dobro letino. Pri drugem lovu, zadnje dni leta, so ujeli pa komaj 5 stotov rib; tako malo še zlepa ne. Upa'i so, da se bo tretjič boljše posrečilo. Poslednjič so zopet razpe'li drago-cene ribiške mreže. Izvedenci so že kar na oko računali, da se je nabralo v mrežah vsaj 200 stotov blaga. Veliko razočaranje, ko so začeli vleči mreže in se je spak spet poigral z ribiči; mreže so bile napol prazne, izvlekli so komaj 60 stotov rib. Mreže so se namreč potrgale ob raznih razbitinah, ki tičijo na morskem dnu. Skozi luknje v mrežah je utekla večina rib. Dejstvo je pa tudi, da odplava večina rib proti istrski obali. Saj so jih ob istem času naložili v Sv. Luciji blizu Portoroža kar 600 q.

R. B. 1. Sprehodi po Gorici - za pust, malo za res

Branjevka Marjuta (Sama s seboj): Ja, vsi zlodji, pa prav sem do Starega placa me mora tista grofinja klicat za tri jajca. In še se špiči za liro gor, za liro dol, kakor da bi Marjuta jajca kradla. Po trideset so, pa konec! Kaj misli, gospa grofna, če stanuje v Šenausu, da ji bo Marjeta še frtajlo zastonj ocvrla. Naa, vsi zlodji, tega pa že ne! Pa še ta šopek ciklaminčev je hotel na navrh! Jih pa že raje nesem tja na okno k svetemu Antonu, tja v kot h cerkvi. Bo pa namesto maše v stolnici. Zamudila sem jo zaradi tiste sitne... (Osno bije.) Na, vsi zlodji, saj bi že morala biti na trgu... O, glejte, gospod Šandro, tudi vi tako zgodaj po Starem placu? Ste šel pogledat h Marički tja k Zvezdi?

Stari upokojenec Šandro: O, dobro jutro Marjuta! Že dober čas hodim za vami po trgu in vas poslušam, kako godrnjavšate. Čakajte malo, na koga ste pa tako benti po tem trgu svetega Antona? Povem vam pa že kar vnaprej, da nisem bil še pri Zvezdi. Tripce v omaki pa že lepo dišijo iz Maričkine kuhinje in tudi vas bodejo v nos, kaj ne, Marjuta, ha, ha, ha?

Marjuta: Moj vi, jaz nimam časa kot vi, ki ste študiran človek, obiskovati stare go-

riške gostilne in pisati v cajtenge o njih. To pa vem, da smo tukaj rekli po starem Stari plac in ne svetega Antona trg. Tam le spodaj je Stolni trg, potlej je Travnik in na koncu naš Koren. To so štirje goriški trgi, ki znajo dosti več povedati iz starih dni kot midva, gospod Šandro, oba skupaj.

Šandro: Čakajte malo, šjora Marjuta, jaz tudi vem in še dosti vem. Per prav te dni stikam za starimi napisi po mestu. Čas imam, pa mi je tisti profesor dr. Gorčan, veste tisti...

Marjuta: Ja, ja, že vem, tisti ki ma no-sim na dom, pa p'lača kar mu rečem in nič ne zbija cene navzdol.

Šandro: Kaj tisto, po čem vam p'lača kure in jajca! Prav sinoči mi je naročil, naj ga tu počakam, da si ogledava in zapiševa znamenitosti tega trga. Pa saj to vas ne zanima, Marjuta.

Marijuta: Kaj, mene ne? Moj vi, če vam začnem zdaj praviti, kar mi je pravila nona in pravila njej nona od none, bi vam še do nede'le pravila. Oh, vsi zlodji, kam sem pa vtakni'a denarnico... Je ni in je ni! A, zdaj se spomnim, na mizi pri grofi-

(Nadaljevanje n. 2. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Kulturni center v Washingtonu

Kmalu bodo izpolnili veliko vrzel v kulturnem življenju ameriške prestolnice. Konec leta 1966 bo do odprli na obali Potomaca ogromen Dom kulture in umetnosti. Bo pa tudi kraj za start ameriških umetnikov, ki bodo odšli s svojimi deli na razstave v tujino. Po sklepu ameriškega kongresa bo ta kulturni center edini spomenik predsedniku Johnu Kennedyju v Washingtonu in se bo imenoval po njem.

Načrti za kulturni center v Washingtonu, prestolnici, ki so jo mnogi prebivalci in tuji diplomati imenovali »kulturno provinco«, so se pojavili že pod vlado predsednika Eisenhowerja. Vendar je šele Kennedy energično pospešil načrte, izsilil od kongresa stavbni prostor in začel z banketom, na katerem je stala udeležba 100 dolarjev, propagando za kritje stroškov, ki so jih preračunali na 30 milijonov dolarjev; računajo v glavnem na zasebne prispevke.

Kennedy je v svojem članku za knjigo »Creative America« (Ustvarjalna Amerika), ki bo izšla ta mesec, napisal, da je doseglo zanimanje Američanov za umetnost nove vrhunce. Kulturni center ob Potomacu bo združil pod isto streho po načrtih arhitekta Edwarda Durella Stonea dramsko gledališče, koncertno dvorano, Opero in kino. Pod stavbo, ki bo podolgovata, nameravajo dalje zgraditi dve nadstropji za garaže za 1.600 avtomobilov.

V kongresu je prišlo v zvezi s tem do živahnih diskusij zaradi denarja in imena. Kongres je najprej sklenil dati na razpolago stavbišče, gradnjo naj bi pa financirali zasebni prispevki, ki so do sedaj dosegli 13 milijonov dolarjev, med katerimi je tdi italijanski marmor v vrednosti enega milijona dolarjev, katerega je podarila italijanska

vlada. Fordova ustanova je obljubila nadaljnjih pet milijonov, čim bi prispevki dosegli 15 milijonov. Pod vtisom atentata na Kennedyja je kongres izglasoval prispevek 15 in pol milijona dolarjev, hkrati pa sklenil, da se bo center imenoval po predsedniku in da bo to edini spomenik Kennedyju v Washingtonu. Za gradnjo kulturnega centra se aktivno zanima tudi vdova predsednika, Jacqueline Kennedy.

—0—

NAGRAJENI FILMI NA FESTIVALU NARODOV

Veliko nagrado petega »Festivala narodov« v Florenci so podelili ameriškega filmu »Mrtve ptice«, ki ga je posnel Robert Gardner. Nagrada je znašala milijon lir. Druge nagrade po 300.000 lir si delijo ameriški film »Peter in Johnny«, francoski film »Hitler... ga ne poznam«, italijanski film »Pozabljeni«, ki ga je posnel Vittorio de Sica, in sovjetski film »Mesto katramiranih čolnov«. Nagrado italijanskega instituta za Afriko za najboljši film iz afriškega okolja je dobil film »Dobrodošli v Boum Kabiru«, ki ga je posnel Claude Pairault. Poleg tega je bilo pohvaljenih še pet filmov, med njimi dva italijanska.

S podelitvijo nagrad se je zaključil peti »Festival narodov«, to je festival etnografskih in socioloških filmov, ki je trajal od 20. do 28. januarja. Zadnji dan festivala je vzbudil posebno pozornost ameriški film »Mrtve ptice«, ki so ga posneli med neko odpravo na Novi Gvineji. Film prikazuje primitivna plemena, ki živijo še kot v kamni dobi in se ne prestopajo bojujejo med seboj, ker smatrajo vojno za nekaj potrebnega. Ves ritem njihovega obstoja poteka v menjavanju zmag in porazov, straženja, tveganja in maščevanja. Mrtve ljudi, ki so jih sovražniki pobili, imenujejo »mrtve ptice«.

RIJAVEČVO PREDAVANJE

V torek zvečer je predaval v Slovenskem klubu v Trstu profesor Mirko Rijavec iz Gorice. Za snov predavanja je izbral geografske in etnografske značilnosti na ozemlju južnoameriških Indijancev. Predavatelj je preživel dolgo let kot salezijanski misijonar v Ekvadoru in je poleg andskih držav prepotoval tudi dobršen del Brazilije in Argentine. Prišel je tudi v neposredne stike z rodno Hivarov, ki žive v še napol divjem stanju prvotnih prebivalcev. Predavanje, zajeto iz osebnihkušenj in doživljanj, je bilo živo in toplo podano. Stevični poslušalci so ob koncu navdušeno ploskali.

Pripominjamo, da je g. Rijavec izdal pred nekaj leti zanimivo in na podlagi lastnih izkustev spisano knjigo o Južni Ameriki, kjer je toliko let misijonaril in jo proučeval.

»GALEB« JE SPET VZLETEL

Izšla je četrta številka mladinskega lista »Galeb«. V uvodnem članku »Umrli je pisatelj« se spo-

minja uredništvo pokojnega pisatelja Franca Ksaverja Meška in omenja, da je Meško pred devetimi leti napisal za »Galeba« črtico »Moj prvi pisateljski zaslužek«. V Meškov spomin je objavljena v tej številki črtica »Sveča«, v kateri pripoveduje Meško ganljiv in prirčen dogodek iz svojih otroških let. Objavljena je tudi Meškova pesem »V jesenski noči«. Ostala vsebina je naslednja: Pavle Martinec: »Kraške pripovedke: Zgodba o mostu«; Neža Maver: »Tri luže« (pesem); »O mestih v srednjem veku«; iz zgodovine čolna (oba ta članka je napisal Bojan Arhar); Marička Žnideršič: »Pesem o zimi«; Rado Kragelj nadaljuje povestno slikanico »Na valovih pragozdne reke«; Bojan Arhar: »Lastovičino pismo« (pesem); Fran Roš: »Stari pes in lažljiva lisica«; pesem: »Jaz sem pa hudobna punčka«; Fran Roš: »Novoletna pravljica«; Pravljica »Neumni zajec«; Danilo Gorinšek: »Vrtljak« (pesem). Sledita rubriki: »Naši mladi dopisniki« in »Za bistre glave«.

PREPIRI ZARADI REVIJ

V Moskvi so zaprli te dni ameriško razstavo »Moderne grafike«, ki si jo je ogledalo skoraj pol milijona obiskovalcev. Razstava je dosegla pred tem velik uspeh v glavnem mestu Kazakstana. V zvezi s to razstavo je prišlo med Sovjeti in Američani do prerekanja, ko so hoteli Američani na svoji razstavi grafike v Moskvi deliti med obiskovalce brezplačno svojo mesečno revijo v ruskem jeziku »Amerika«.

Proti temu so protestirali Sovjeti, češ da dovoljuje sovjetsko-ameriška kulturna pogodba le prodajo revije, ne pa tudi njeno brezplačno razdeljevanje. Z ozirom na to so tudi Američani prepovedali razdeljevanje ruske revije »Sovjetska zveza« v angleškem jeziku na sovjetski razstavi grafike v Filadelfiji.

V okviru ameriško-sovjetske pogodbe o kulturni izmenjavi sta obe strani poslali na gostovanje vrhunske umetnike. Moskva je poslala Boljšoj balet, violinska virtuozna Davida in Igorja Oistracha, čelista Matislava Rostropoviča, moskovsko lutkovno gledališče Obrazcova in sovjetski državni cirkus. Američani so pa poslali v Sovjetsko zvezo Newyorški City-balet, Bennyja Goodmanja z njegovim jazz-orkestrom, pevski zbor Roberta Shawa, cirkuške artiste, violinskega umetnika Yehudija Menuhina, pesnika Roberta Frosta in pevca Jamesa Hinessa.

No, dokler bodo vodili medsebojno vojno z revijami in z glasbo, ne bo hudega.

OBNOVLJENA CERKVENA SLIKA NA TRSATU

Na Trsatu pri Reki so spet namestili na oltar sv. Ane v tamkajšnji cerkvi sliko, katero je naslikal Tintoretto učenec Ferdinando de Pomis po naročilu kapitana Stefana della Rovere. Slika je izdelana v slogu ranega baroka in na njenem ozadju je razločiti tudi obraze družinskih članov Stefana della Rovere. Sliko so našli med restavriranjem oltarja in Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu jo je dala temeljito restavrirati, preden so jo ponovno namestili na oltar.

B. TRAVEN SLOVENEČ, NEMEC ALI ČEH?

Zdaj so se tudi Čehi znašli med tistimi narodi, ki si lastijo slavnega pisatelja B. Travena. Traven je, kot znano, skrivnostna osebnost, ker trdovratno skriva svojo pravo identiteto, tako da nihče ne ve, kje se je rodil in kakšne narodnosti je. Znano je le, da živi avtor znamenitega romana »Ladja mrtvih« in drugih bestsellerjev svetovne literature v Novi Mehiki. Zadnjič se je pojavil v javnosti lani. Z založniki se pogaja samo preko svojega pooblaščenca. Zaslužiti je moral že ogromne vsote na avtorskih pravicah za svoje knjige in filme, ki so jih posneli po njih.

Zdaj se je oglasila češkoslovaška agencija ČE TEKA, ki pravi, da je ime Traven najbrž le narobe napisana oblika kratic »New Art. B«, ki pomenijo »Novi Arthur Breisky«. To je bil češki pisatelj iz dekadentne periode, rojen leta 1885 v Prahi. Leta 1910 se je izselil v Združene države. Že takrat je dobro psal angleščino in objavljaj napol kriminalne zgodbe. Kot poroča ČE TEKA, je njegova fotografija iz leta 1908 precej podobna Travenovi fotografiji iz lanskega leta.

Nedavno pa je slovenski tisk, kot znano, veliko pisal o tem, da je Traven najbrž Slovenec po rodu in da se je rodil verjetno v neki vasi pri Kamniku. V Sloveniji je družinsko ime Traven res zelo pogosto. Časnikarji, katere je poslal tja neki veliki ameriški tehnik, so našli med spomini neke gospe, ki je baje Travenova sestra, fotografijo mladeniča iz leta 1910, ki je zelo podoben fotografiji skrivnostnega pisatelja. Tudi ta mladenič se je izselil v Ameriko leta 1910 in se od tedaj ni več javil.

STARE UMETNINE ZA VALUTE

Florentinski trgovec Gennaro de Crescenzo je razstavljal nad 500 umetnin, ki so bile nekoč last premožnih meščanskih in plemiških družin na Poljskem, Madžarskem, Češkoslovaškem in v Romuniji. Te dni so jih prodajali na dražbi. Gre za dragocene slike, preproge, srebrnino, kristal in pohištvo. Vse to so baje prejšnji lastniki iz gospodarske stiske prodali državi, ali pa je bilo seveda zaplenjeno...

Florentinski trgovec z umetninami je v tej zvezi dejal, da je sklep teh vlad o prodaji teh umetnin del njihove normalne izvozne dejavnosti. Opozoravci spravljajo prodajo v zvezo s pomanjkanjem deviz v komunističnih državah. De Crescenzo je priredil dražbo po naročilu madžarske državne ustanove. Računa na izkupiček več 100 milijonov lir. Dražba še traja in verjetno ne bo zadnja te vrste.

Pogled na Skuto iz Kamniške Bistrice

GOSPODARSTVO

Čemu služi kalij?

Kalij je eden izmed elementov — prvin, ki je nujno potreben, da se rastline lahko razvijajo, rastejo in obrodijo. Samo še tri druge snovi so v enaki meri nujno potrebne, in sicer dušik, fosfor ter apno.

Kmetijska kemija je razrešila že mnogo vprašanj in zadevo kalija preiskuje že več kot 50 let, a kljub temu še ni pojasnila, kako kalij deluje v ustroju rasti. Vemo sicer, da se rastlina, ki raste v zemlji z zadostno količino kalija, lepo razvija, da ima močno steblo ali deblo in je celotni njen zunanji videz zdrav. Zunanjemu zdravemu videzu odgovarja tudi notranjost rastlinskih delov, odgovarjajo rastlinski sokovi. Taka rastlina razvija lepo razvite ploskve, ki so bolj živo barvani in tudi okusnejši. Celotna rastlina je zdrava, zato pa njeni posamezni deli lažje prenašajo mrz in sušo ter so bolj odporni proti rastlinskim boleznim in škodljivcem; v vrtnarstvu je zelenjad zdrava: ne gnijejo korenček, kumarica in paradižnik ter druga potrošna. Kjer pa manjka kalij v zemlji in v rastlinah, slednje nimajo prave barve, večkrat je razširjena bledica, listi so večkrat zviti in nepravilni, plodov je malo in so mnogo manj sladki, manj okusni in aromatični, pač pa nagnjeni k hitremu gnitju.

Moderna biokemija, to je kemija življenjskih pojavov, preiskuje vse žive snovi,

da ugotovi, v kakšnem odnosu so do hormonov, vitaminov, encimov itd. Nedavno tega so ugotovili, da vpliva kalij na tvorbo vitamina tiamin in askorbična kislina ter da je odlično zastopan v premnogih pojavih presnavljanja, to je spremembi ene snovi v drugo.

Kot že zgoraj omenjeno, še ni pojasnjena prava naloga kalija v rasti, a mnogo je že odkritega, predvsem to, da je kalij za rast nujno potreben in da moramo zato z njim računati ter se brigati, kakšno je v zemlji gospodarstvo s kalijem. Znano je, da je kalija v zemlji vedno manj, ker ga odnašamo s pridelki, pa naj bo s sadjem ali listjem, senom ali lesom, z žitom ali gomolji, s krompirjem ali sladkorno peso. Vemo, da ga vse rastline ne rabijo v enaki meri, nekatere več, druge manj. Skoraj največ ga rabi krompir.

Nadalje moramo ugotoviti, ali je naše zemljišče bogato na kaliju ali ne, ter ali je kalij za rastline lahko dosegljiv ali ne. Od tega spoznanja je odvisno gnojenje s kalijem: ali ga moramo dodati zemlji mnogo ali malo.

Nedavno so ugotovili, v kakšni obliki naj gnojimo s kalijem. Na razpolago sta namreč dve spojini, in sicer kalij s klorom in kalij z žveplom. Ugotovljeno je, da je priporočljiv predvsem kalij z žveplom, ker je poleg kalija koristno tudi žveplo. To spada namreč med snovi, ki so rasti tudi nujno potrebne, v sicer zelo malih količinah, a na razpolago morajo biti. — Pri drugem umetnem gnojilu, to je pri kaliju s klorom, je kalij pač koristen, vloga klora pa še ni pojasnjena in nekateri celo trdijo, da klor rasti škoduje.

PREVEČ KROMPIRJA

Ker je bila zadnja letina krompirja zelo obilna, je danes še zelo mnogo krompirja neprodanega in mnogi kmetovavci so v skrbeh, kam z njim. Kmečka zveza v Trentu je na sestanku 20. januarja obravnavala to vprašanje in odposlala delegacijo h kmetijskemu ministru s prošnjo, naj vlada kaj ukrene, da se reši ta krompirjeva kriza. Kmetijski minister Ferrari Aggradi je prosil nekaj dni odloga, da bo vlada proučila to vprašanje.

Delegacija iz Trenta je predlagala: 1. Radio, televizija in tisk naj delajo propagando za večjo potrošnjo krompirja, posebno v zimskih in pomladnih mesecih. 2. Ker spada Italija k državam, ki podpirajo nezavite države, naj se da tem vsaj del podpore v obliki krompirja. Pa tudi drugače naj se gleda, če bi bilo mogoče izvoziti kaj krompirja. — Tema dvema predlogoma, ki sta resna in izvedljiva, bi lahko postavili še tretjega, naj vojaška uprava uporabi več krompirja za prehrano vojske. Nekaj krompirja bi lahko uporabili za proizvodnjo škroba.

Delegacija je ministru izjavila, da bo pač potrebna s strani vlade določena žrtev, ki pa je opravičena, saj bi bila v korist stanu, ki je danes v državi gospodarsko najšibkejši.

POTROŠNJA VINA V ITALIJI IN DRUGOD

Že več kot 50 let se vrti letna potrošnja vina okoli 1 hl na vsakega italijanskega državljanca. V ugodnih letih, ko človek čuti nekoliko blagostanja, se potrošnja nekoliko dvigne za kakih 10 litrov na leto, v gospodarsko slabih letih pa pade za približno enako količino. Tako računajo, da znaša poraba v zadnjih letih nekaj nad 110 litrov letno in na glavo.

Z letno potrošnjo 110 litrov vina na glavo zavzema Italija po količini 2. najvišje mesto. Na prvem je Francija z letno potrošnjo 130 — 135 litrov. Od ostalih vinorodnih držav na svetu ne dosega nobena večje 100 litrov. Tretje mesto zavzema namreč Portugalska s 70 — 80 litri. Na 4. mestu najdemo Španijo s 60 — 65 litri, tej pa sledijo: Čile 60 litrov, Argentina 50 — 60, Grčija 50 — 55, Ogrska 50 litrov. Potrošnja Jugoslavije cenijo na 20 — 25 litrov, kar pa ne pomeni, da bi v Jugoslaviji ljudje mnogo bolj ljubili treznost kot v prej navedenih državah, ker popijejo Jugoslavlani sorazmerno mnogo žganih pijač. Isto velja tudi za ZDA, kjer pridejo na glavo letno komaj 3 litri vina, in za Sov. zvezo, kjer se potrošnja še zniža na 2,5 do 3 litre. V obeh navedenih — najmočnejših državah na svetu — pa potrošnja vina raste. Posebno v Rusiji se zelo hitro množijo s trtami posajene površine. Mnogo teh površin je izrazito vinorodnih, posebno za Kavkazom, to je v Gruziji (Georgiji) in v Armeniji, pa tudi v Ukrajini, od koder so slavna vina s Krima in iz kozaških oblasti.

Iskanje človeku neškodljivih škropil

Veliko zbirko škropiv proti mrčesu delimo najprej v dve skupini: V prvo spadajo škropiva, ki učinkujejo le proti mrčesu, ki ima hladno kri; sem spadajo predvsem škropiva na podlagi DDT, večina gamezanov in še druga. V drugo skupino pa spadajo škropiva, ki zastrupijo tudi bitja s toplo krvjo, med temi tudi človeka.

V javnosti se vedno glasneje sliši obtožba, da je potrebno odpraviti škropiva, ki zastrupljajo človeka in domače živali in katerih strup se zadržuje na povrtnini, sadju in krmi, ki služi za prehrano ljudi in živali, tako da se zastrupljenje širi tudi s hrano. Zato znanstveniki iščejo in preizkušajo zelo mnogo škropiv, ki naj bi nadomestila umetna kemična. Žal imajo znanstveniki zaenkrat še zelo malo surovin za pripravo takih škropiv. Glavni surovini sta trenutno samo dve, in sicer izvleček iz kvasije in bolhačev prah. Kvasijevo drevo raste ob Karibskem zalivu v Srednji Ameriki, vse do Amazonke. Drevo — legno quasio — je podobno naši akaciji. V Evropo pripeljejo debelca, katera potem tu zrežejo in zdrobijo. Dobljene trščice kuhajo in dobijo izvleček. Tega razredčijo z vodo, dodajo nekoliko mazavega mila (sapone mol-

le) in škropijo. Za napravo 100 litrov učinkujočega škropiva sta potrebna 2 kg kvasijeve trščice oziroma izvleček iz njih in 1½ kg mazavega mila, ki za mnogo poveča učinkovitost škropiva. Pred zadnjo vojno smo uporabljali za uničevanje listnih uš in breskvah in drugod skoraj izključno le kvasijev izvleček.

Znanstvenemu imenu »Chrisantemum cinerariae folium« odgovarja rastlina, kateri pravijo Dalmatinci »buhac«. Tega je namreč v Dalmaciji zelo mnogo in ga nabirajo ter izvažajo. Kot že ime pove, so ga rabili zelo množično proti bolham, vse dokler ni DDT bolhe zatrl. Ustaljenega slovenskega imena nimamo za to rastlino, ki je zelo podobna našim marjeticam, deloma tudi krizantemam. Najbolje bi bilo, da bi rabili tudi mi besedo »bolhač«. Na slovenskih tleh pa je rastlina najbolj znana pod imenom »modrijanca«. Kot prah deluje proti mnogim žuželkam.

V naravi je še vse polno drugih rastlin, ki vsebujejo kakšen strup, a razen navedenih in tobaka v najrazličnejših oblikah, ne uporabljajo nobene za zatiranje mrčesa. Na vsak način se tu odpira zelo široko polje za raziskovanje.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Po govoru, ki ga je imel dr. Wilfan, je povzel besedo Virgil Šček.

»S tem, da smo priznali izvršeno dejstvo,« je začel, »ki se je dopolnilo z aneksijo Julijske krajine Italiji, smo priznali in priznavamo vse naše obveznosti do države.« (Najzihavnejše odobravanje.) »Toda istočasno dvigamo svoj glas in zahtevamo od vas, gospo-

97. Dr. E. BESEDNJAK

da od vlade, in od vas, ki ste zastopniki italijanskega naroda, da brez prestanka in z vso vnemo delate za blagodejno pomirjenje in vzajemnost človeštva.«

»V resnici bi ne bilo potrebno, da ponavljam na tem mestu izraz tega svojega neomajnega čustva. Čital sem danes z izrednim zadovoljstvom članek v listu Il tempo, o katerem mi pravijo, da predstavlja najboljše mnenje gospoda Giolittija.« (Ministrski predsednik Giolitti se dela, kakor da o tem nič ne ve. Dolgotrajna veselost.)

Predsednik parlamenta De Nicola: »To so stvari, o katerih ljudje govorijo.« (Veselost.)

Šček: List pravi sledeče. »Gospod Giolitti je opozarjal, da življenjske potrebe države ne bodo nikdar v nasprotju z ljudskimi načeli, ki zahtevajo spoštovanje jezika, sporočil in prosvete ljudstev, ki so bila priklonjena Italiji. Kajti Italija ni izvedla in neče vzdržati svojega zedinjenja kot osvojiteljica in gospodarica, temveč kot vekovita učiteljica zakonov bratstva in medsebojne vljudnosti.«

»Častiti gospodje! Po neizmernem sovraštvu, ki ga je zaplodila vojna, se pobratenje narodov gotovo ne bo moglo tako lahko in tako hitro izvesti. In kakor pripominja g. Giolitti, da mora vlada z vsemi sredstvi delati na tem, da se doseže to pobratenje, tako moram tudi jaz izjaviti, da se bo s strani našega ljudstva storilo vse, da se ta težnja čimprej uresniči.« (Odobranje v vseh predelih zbornice.)

Ta teden bo minilo 400 let, odkar se je rodil v Pisi veliki zvezdoslovec Galileo Galilei, ki je v življenju dosegel največje časti, a je od ljudi prejel tudi najhujše bridkosti. Prav točni datum rojstva ni znan: ali 5. ali 15. ali 18. februarja.

Njegov oče je hotel izštudirati nadarjenega sina. Po končanih humanističnih šolah v Firenci ga je kljub slabim premoženjskim razmeram poslal v Piso, da bi postal zdravnik. Fanta je pa bolj vlekla matematika. Bral je sicer tudi klasike, še raje se je pa učil iz odprte knjige narave. Po cele noči, tudi pozimi, je opazoval na prostem zvezde in nebo. Takrat si je nakopal tudi revmatizem, ki ga je na stara leta popoloma zgrbil. Leta 1585 je pustil medicino in filozofijo brez akademskih naslovov. Javnost je pa že presenetil z učenimi spisi »Juvenilia«. Gibanje svetilke v pisanski stolnici mu je pomagalo odkriti zakone o nihanju, o specifični teži teles, o središču težnosti. S petindvajsetimi leti so ga poklicali za predavatelja višje matematike v Piso, kjer je bil še pred nekaj leti reven

TRIJE DOKUMENTI

Toda ravno zato mi mora italijanska zbornica dovoliti, da izrečem besedo, ki se nanaša na razmere v naši pokrajini. Pozivam se pri tem na tri dokumente, ki podkrepilajo dejanski položaj.

»List L'Emancipazione, republikansko glasilo v Trstu, je pisalo o zelo žalostnem dogodku, ki se je pripetil v zadnjem času in se nanaša na pretepanje jetnikov v Julijski krajini. Zahteval je preiskavo ter pridal žalostnemu dogodku sledeče besede: »Preiskava o zlostavljanju jetnikov se nadaljuje. Obveščeni smo, da se je lotilo stvari orožniško poveljstvo. Pozivajo se v urad roditelji jetnikov, posebno matere, katere skušajo prepričati, da podpišejo neke izjave.« In ta list, katerega italijanstvo je izven vsakega dvoma, opisuje pri tem nekatere dogodke, katerih zaradi njihove grozovitosti, častiti tovariši, jaz na tem mestu ne morem prečitati, a jih hočem takoj izročiti ministrskemu predsedniku. Ti dogodki so taki, da so prisilili list k sledečim sklepnim besedam: »Bomo videli, kako se bo stvar končala. Gotovo pa je, da se mora nekaj ukreniti proti tem ljudozrcem, ki s svojim ravnanjem blatijo italijansko ime.«

Opomba: Po končanem govoru je pristopil poslanec Šček k ministrski klopi ter izročil ministrskemu predsedniku izrezek lista, v katerem je pisano, kako je orožnik pljunil v usta jetniku in ga prisilil, da je pogoltnil pljunek; kako je orožnik zvezal nekemu jetniku spolovila itd. itd. Ministrski predsednik je s tovarišem ministrom, ki je sedel poleg njega, prečital stvar in se silno razsrdil...

CIVILNI KOMISAR MARTINACCI IN ŠKOF

»V roki imam, gospodje, drug dokument. Vladno glasilo Julijske krajine Era Nuova je objavilo dopis, podpisan od italijanskega civilnega komisarja Martinaccija, ki je bil izbran na to mesto zaradi zaupanja, katerega uživa pri vladi zaradi svojega vzornega italijanstva. Sklicujem se na objavo v Eri Nu-

vi z dne 15. maja. Obžalujoč nekatere žalostne dogodke, pri katerih je bilo neka slovenskih žrtev, a niti eden drug državljani komisar Martinacci izjavlja sledeče:

»Pridružujem se splošni žalosti, nastali zaradi bridkega dogodka, ki ga ni izzvalo tu kajšnje prebivavstvo, ki ga poznam že več ko dve leti. Ono je zmerno, rodoljubno, mirno in pokojno in se je ravno tako obnašalo tudi v nedeljo pri volitvah.«

Moram li smatrati, častiti tovariši, ta dva dogodka kot znamenji sistema? Nočem tem trenutku razburjati s takimi vprašanji razpoloženja zbornice. Toda zbornica mi bo morala k sklepu dovoliti še en dokaz v tej stvari. To je beseda italijanskega cerkvenega dostojanstvenika, ki so ga zaradi njegove nezlomljive zvestobe do Italije med vojno povzdignili na visoko mesto vojaškega škofa. To je beseda monsignora Angela Bartolomasi, katerega je vlada g. Giolittija potrdila kot upravitelja tržaške škofije.

Monsignor Angel Bartolomasi je bil zaradi grdih dogodkov, ki žalostijo naše ljudstvo, prisiljen, da je v službenem škofijskem listu priobčil javen poziv na vernike.

Šček je prebral nato glavne odlomke iz škofovega pisma in nadaljeval: »Nočem se ustavljati pri razmotrivanju drugih razmer. Nočem govoriti o naših šolah, ki so zaprte za naše otroke in dijake, kateri tavajo okoli brez pouka. Ne maram govoriti o naših kulturnih in gospodarskih organizacijah, ki so ovirane pri svojem vzgojnem delu in pri ščitenju delovnih stanov.«

»Jugoslovansko ljudstvo, ki je zadobilo italijansko državljanstvo, ima veliko zgodovinsko nalogo.« (Odobranje.)

»Noben, tudi najostrejši oko ne more prodreti v najbolj oddaljena obzorja bodočnosti. Vendar je obema državama, Italiji in Jugoslaviji, potrebno vzajemno življenje. Mazzini, Cavour in drugi italijanski veleumi so sanjali, da morata ta dva naroda biti brata in ne sovražnika v Evropi, ki naj jo obnovi svobodna volja narodov. Jugoslavlani, ki so postali italijanski državljani, morajo in hočejo biti most za popolno pomirjenje med Jugoslavijo in Italijo.« (Odobranje na vseh klopeh. Govorniku čestitajo.)

(Dalje)

Prvi je svetove videl

študent. Stari, zakrknjeni profesorji so metali mlademu kolegu polena pod noge, ker jih je zatemnjeval s svojim znanjem.

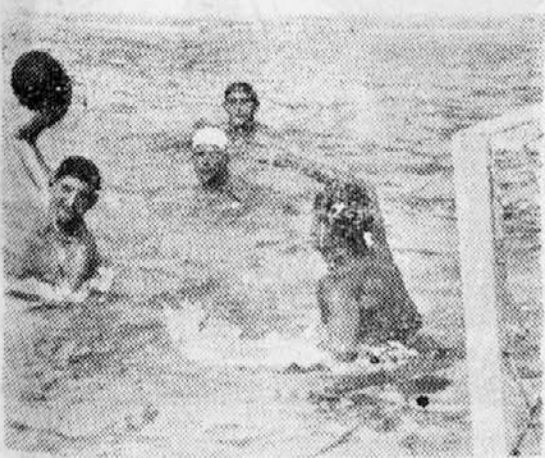
Tri leta je vzdržal ob skromni plači šestdesetih škudov na leto. Svojih znanstvenih opazovanj pa ni opustil niti, ko je po očetovi smrti padlo vse breme za preskrbo številne družine na njegova ramena. Na poševnem stolpu v Pisi je študiral zakone o prostem padu. Nove teorije o sončnem sestavu so mu pa nakopale sovražnike. Zato je leta 1592 prav z veseljem sprejel ponudbo beneškega doža, naj pride za profesorja matematike na padovansko univerzo. Osemnajst plodnih in srečnih let je Galilej tukaj preživel. Slušatelji so od daleč hodi in njegovim predavanjem. Ko je iznašel daljnogled, je prvi ugledal nove svetove, katere ih pred njim še ni opazovalo človeško oko. Beneški senat mu je podelil častne naslove in trikrat povišal plačo. Svoja odkritja je opisal v latinskem »Nuntius sidereus« (Zvezdni poročevalec), ka-

terege je posvetil toskanskemu velikemu vojvodi Cosimu II., ki ga je poklical v Firence za »prvega dvornega matematika« z letno plačo 1000 zlatnikov. Galilei se je rešil dolgov in stisk, ko je moral vzdrževati družino z zasebnim poučevanjem in sprejemanjem dijakov na hrano in stanovanje.

Postal je svobodni učenjak, materialno. Začeli so pa nastopati proti njemu »knjižni učenjaki«, posebno odkar je znanstveno utemeljeval, da prejemajo vsi planeti svetlobo od sonca in da se okrog njega gibljejo. Ko je Galilej odkril še 4 Jupitrove planete, so knjižni molji, med temi astronomi Francesco Lizzi zanikali njih obstoj, češ da ne more biti več planetov kot sedem, kar je imel tudi svečnik v Salomonovem templu le 7 rok in ker ima tudi teden le 7 dni... To so bili »učeni« protidokazi. Bolj nevarni udarci so prileteli od strani dominikanca Tomaža Caccinija, ki je s prižnice ožigosal nekatera Galilejeva dokazova-

(Nadaljevanje na 9. strani)

ŠPORTNI PREGLED

Pregled športne dejavnosti l. 1963
5.

S to številko zaključujemo pregled lanskega športnega delovanja. V prejšnjih štirih številkah smo si ogledali dejavnost 27 športnih panog, v tej bomo na kratko obravnavali potek preostalih 8 disciplin.

Plavanje. Ponovno so prednjačili predstavniki ZDA, zlasti Schollander (1,58" 4 na 200 m) ter Saari (17,5" 5 na 1500 m) v prostem slogu. Tudi Evropejci so se lani tu pa tam izkazali, in sicer Nemec Hetz, Anglež McGregor ter Nizozemka Ada Kok. Odlikovali so se nadalje Nemec Klein, Francozinja Caron ter Švedinja Hagberg.

V prvi polovici leta 1963 je v Avstraliji padlo precej svetovnih viškov (Berry, Windle ter Japonki Tanaka in Takahashi). Plavalci Italije, Nizozemske in Jugoslavije so se spoprijeli v Sanremu (zmagali so domačini), v Blackpoolu je bil »Turnir šestih držav«, v Neaplju pa »Sredozemske igre«, na katerih so tekmovali najboljši evropske oziroma sredozemske reprezentance. Več viškov je padlo avgusta meseca v Tokiu v predolimpijskih igrah.

V **waterpolu** so se odlikovali Jugoslavljan, ki so zmagali v »Jadranskem turnirju« pred Madžarsko in Italijo, ki pa je bila prva v »Sredozemskih igrah«.

Evropejci so najboljši tekmovalci v **veslanju**. Največ uspehov so dosegli Nemci, zlasti na evropskem prvenstvu. Tržačana Petri in Mosetti pa sta osvojila evropski naslov v »dvojicah brez krmarja«. Zanimive so bile tudi tekme v Luzernu (prvi Nemci), v Kopenhavenu (zmagovali so predstavniki Sovjetske zveze), v Duisburgu (zmage Italije), v Moskvi (žensko evropsko prvenstvo in prodorne zmage domačink) ter v Tokiu (Nemci so ponovno potrdili svojo premoč).

V **kanujih** so tekmovalci najprej nastopili v Amsterdamu, kjer so zmagovali Poljaki, nato pa v Jajcu, kjer so največ medalj pobrali Vzhodnjaki. Romuni so potrdili svojo premoč tudi v Tokiu.

V **jadrnanju** se je sreča nasmehnila zdaj tej zdaj oni reprezentanci. Tako so skoraj vse države osvojile kako prvenstvo ali kak pokal. Najpomemb-

nejši rezultat so dosegli Italijani z nepričakovano zmago v disciplini »star«, in sicer v tekmi za evropsko prvenstvo.

V **vodnem smučanju** je svetovno prvenstvo osvojil Američan Spencer Billy. V Evropi so se odlikovali Francozi (Maxime Vazeille in Logut Philippe), Italijani (Zaccardi) in Avstrijci (Rainer).

V **namiznem tenisu** sta kot vedno prednjačili Kitajska in Japonska, ki sta si med seboj razdelili svetovne viške.

V **jahanju** je treba omeniti zmago konja Raguse v mestu St. Leger ter v Ascotu. V kasaškem teku se je pojavil ameriški konj Speedy Scot, najhitrejši konj vseh časov, saj je pretekel razdaljo enega km v času 1,12" 5. V Neaplju »V. N. Agnano« je zmagal Behave. V jahalnem športu je v Rimu zmagala Velika Britanija, ki je zmago potrdila tako v Kopenhavnu kot v Rotterdamu (evropsko prvenstvo).

V **lahki atletiki** sta pomembna samo viška Brumela (SZ) v skoku v višino (2,28) in Pennela (ZDA) v skoku s palico (5,20 m). V vsakoletnem srečanju med ZDA in SZ je ponovno zmagala Amerika toda z malenkostno razliko. Pri ženskah so prednjačile Rusinje.

V polovici leta se je odlikoval Hayes (svetovna viška na 220 v in na 200 m). Tudi Carr, Oerter Sternberg in Yang so potokli svetovne rekorde. V tej tekmi so se izkazali tudi Pennel, Pressova Plummer, Jazy, Ozolinova, Baille, Roelenta, Sim Kin Damova ter Clarke. V Enschedu, v tekmovalju šestih držav, so zmagali Nemci.

Omeniti je tudi univerzitetne igre, ki so bile lani v mestu Porto Alegre v Braziliji, ter Azijske igre, ki so bile v Džakarti.

(Konec)

Prvi je svetove videl

(Nadaljevanje z 8. strani)

nja o gibanju planetov, češ da so v nasprotju z nekaterimi stavki svetega pisma. Poklicali so ga v Rim pred sveti oficij, kjer so ga pozvali, naj opusti Kopernikovo in svojo tezo, da je sonce središče vesolja in ne Zemlja. Galilej se je podvrgel zahtevi. Takratno javno mnenje in tudi znanstveni svet še ni dozorel, da bi sledil učenjaku v emotivne višine novega znanstvenega gledanja.

Galilei je nadaljeval svoje delo. Papež Urban VIII., kateremu je posvetil svoj »Il Saggiatore«, ga je celo 6-krat sprejel v avdienci; postal je celo član najvišje znanstvene akademije »dei Lincei«. Vse to ga pa ni obvarovalo pred majhnimi nasprotniki, ki so se spravili nad novo znanstveno delo »Dialogo dei massimi sistemi«. Zopet je bil poklican leta 1633 pred cerkveno sodišče. Pripovedka o »Eppur si muove« spada v legendo. Resnica pa je, da se je moral kljub svojemu prepričanju ponižno podvreči obsodbi in je poslednja leta živel v nekakem pregnanstvu v svoji vili v Arcetri pri Florenci. Napol slep je še vedno v krasnem slogu pisal in opazoval sukajoče se svetove. Jasno zavest pa je imel, da ne more obstajati nasprotje med znanostjo in Bogom, kljub nekaterim lažiznanstvenikom v Rimu. V enem svojih zadnjih del je napisal: »Kadar premišljam, koliko in kako čudovite stvari je raziskoval človeški duh, jasno spoznavam, da je naš razum delo Boga, in najbolj odlično.«

Sprehodi po Gorici - za pust, malo za res

(Nadaljevanje s 5. strani)

ci v Senausu sem jo zabila, ko sem jajca, ne, lire štela. Kar nazaj moram!

Profesor Goričar: Dobro jutro, gospod Sandro — gospa Marjuta! Se tudi vi zanimate za starine?

Marjuta: O, vsi zlodji, gospod profesor, oni so, Bog da daj! Tu-le se nekaj meniva z gospodom Šandrom o starih goriških trgih. Pa je kar nanese tako. Jajca sem nesla tja v palačo, pa denar na mizi pozabila. Moram pohiteti!

Profesor: Saj imam z gospodom Šandrom isto pot. Gremo skupaj, ker si morava ogledati v tisti Lanthierijeve palači, ki obdaja, pogledajte, s kako lepimi kolonadami, ves južni in zahodni del Starega tr-

ga, ali trga sv. Antona. V ljudskih ustih se palača kliče Senaus, iz Schönhaus, ali »e-pa hiša. Tam okrog leta 1540 so jo zgradili grofje Lanthieriji. V njej so pozneje uredili krasne dvorane v rokokojskem slogu, ki so se še danes ohranile.

Marjuta: Ja, moj vi, če so v kokodajskem slogu ali niso, tega ne vem. Znam pa, da so lepe; še prej sem bila notri. Pri tistih, ki pravijo, da so družina starih Lanthierov; pa vem, da niso, ali sem pa tudi jaz kitajska cesarica. Ma, to ne vem, čemu se pa potem trg kliče po svetem Antonu?

Sandro: Dovolite profesor, tule vam pokažem še staro razglednico, kot jih je prodajal rajni knjigovez Pertot. Kaže cerkev kar tule sredi trga, kjer so lani začeli izkopavati arheološke ostanke. Že v 13. stoletju se je Gorica razširila z Gradu na Stolni in Stari trg. Tu je sam sveti Anton Padovanski ustanovil z bratom Lukom leta 1225 samostan s cerkvico. Pozneje so cerkev na čast svetemu Antonu zgradili sredi trga. Ohranil se je do francoske zasedbe. Takrat je pa maršal Marmont ukazal narediti iz cerkve skladišče za konjsko krmo.

Marjuta: Ja, vsi zlodji, prav taki so bili tisti Francozje! Vidite in po svetem Antonu ima trg ime; saj sem pravila, da smo v Gorici imenitni. Zdaj bom šla pa kar potrkat. Po starem je bilo gorši kot danes, ko je tako huda za liro.

Profesor: Šandro, na tem-le stopnišču Lanthierijeve palače bova prebrala napise na ploščah. Ste prepisali tega na črni marmorni plošči?

(Dalje)

ŽENA IN DOM

KOPANJE

Topla kopel služi čiščenju in negi kože. Kopanje je lahko tudi užitek, samo paziti moramo, da ne škodujemo koži: če se koža posuši ali postane uvela, nismo dosegli svojega namena. Da bi to preprečili, moramo dobro vedeti, kaj naši koži škoduje in kaj ji koristi. Zato ne bo odveč, če napišemo nekaj navodil za kopanje. Izberite si tisto, ki je za vašo kožo najprimernejše.

Nečista koža. Ta je najbolj vidna na obrazu in na hrbtu. Če vodo, v kateri se kopamo, zmehčamo, bo mehka voda delovala na kožo antiseptično in uničila na koži mozolje in izpuščanje. Umijte se dvakrat tedensko s terovim milom po hrbtu. Preden peno obrišete, jo pustite nekaj časa na koži. Dobro je, če si po kopanju umijete obraz

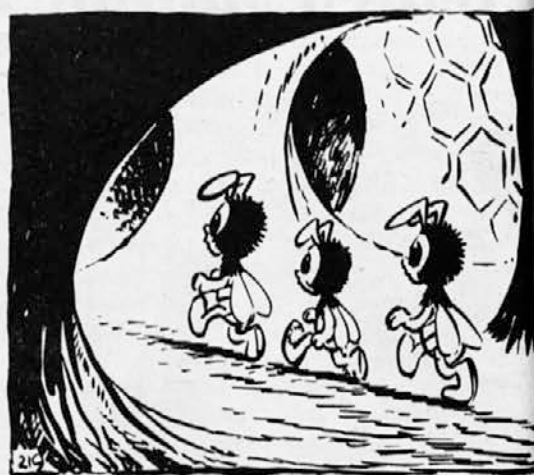
z vodo, ki ji dodate nekaj limoninega soka, ker ta zožuje kožne pore.

Mastna koža. Vzemite zelo peneče se milo in se namillite po vsem telesu, potem pa si s krtačo masirajte vse telo, od nog navzgor, vedno proti srcu. Nazadnje se stusirajte.

Uvela koža. Uvela koža potrebuje vsakodnevno nego. Dodajte kopeli nekoliko morske soli. S tem namreč oživilja kožo in krepki mišičevje. Splaknite se s hladno ali kvečjemu z mlačno vodo.

Normalna koža. Zadovoljni ste lahko, če imate normalno kožo, to je kožo, ki ni ne mastna ne suha. Dovolj je masaža s platneno rokavico.

Suha koža. Suhe kože ne smemo pogosto militi. Najbolje je, če uporabljamo glicerinsko milo. Tudi suho kožo moramo krtačiti, ker s tem odstranimo odmrle celice, ki se nabirajo na koži kot drobne luske.

217. »Kako?« sta se začudili stražarki? »Naše geslo poznaš, a medve tebe ne pozna. Razloži!« — »Ni časa!« je kriknila Maja. »Peljite me h kraljici! Velika nevarnost nam grozi.« Stražarki sta se obotavljali, saj nista mogli razumeti strahu in naglice male Maje. »Kraljice ne smemo buditi pred sončnim vzhodom,« je dejala ena.

218. Maja pa je tako roteče zavpila, da stražarki takega glasu še nikoli nista slišali »Kaj pa, če se kraljica potem nikoli več ne bo zbudila? Smrt prihaja za menoj!« Potlej je gospodovalno zaukazala: »Peljite me pred kraljico!« Stražarki, prestrašeni od njenih besed, nista več ugovarjali in sta ji dovolili vstop.

219. Vse tri čebelite so odhitele po ulicah in nikih domačega panja. O, Maja je vsak kot dobro pomnila. Ceprav sta jo premagovala ranjenje in strah, ji je srce trepetalo ob srečanju starim, dobrim domom. »Doma sem!« si je z dimi ustnicami šepetala. Na vratih kraljičine jembnice pa se je čebelica skoraj zrušila.

220. Ena od stražark jo je podprla, druga pa je z nenavadnim sporežilcem odhitela h kraljici, kar so jo noge nesle. Najbolj zgodnje čebele — graditeljice satovja, so že hitele na delo. Radovedno so opazovale Majo, prisluškovale in hitele sporočati novico, da se je kmalu začela širiti po panju. Tedaj so se odprla vrata.

221. Dve čebeli — častnici sta povabili Majo v dvorano in se v dostojanstveni drži postavili vsaka na svojo stran prestola. Maji se je stisnilo srce od pričakovanja. Kraljica bo prišla! Res je kmalu vstopila kraljica, prišla je kar brez spremstva, le dve služabnici in pribočnici sta prišli z njo. Kraljica je stopila k Maji.

222. Matica se je zazrla v Majin utrujen, ranjen obraz in jo mirno vprašala. »Z važnim rečilom si prišla? Kdo si?« Maja ni mogla najti pravih besed. Končno je s težavo izdala samo besedo: »Sršeni!« Kraljica je prebledela, ostala je mirna. To je tudi Majo opogumilo, da mogla čebelici-vodnici vse razložiti.

223. »Visoka kraljica, oprosti mi, da se nisem vselej ravnala po tvojih navodilih in sem zanemarila svoje dolžnosti. Kasneje ti bom vse to povedala in žal mi je za vse. Nocoj sem ušla iz ujetništva sršenov; pri njih pa sem izvedela, da bodo danes zjutraj ob prvih sončnih žarkih napadli naše mesto in ga izropali.«

224. Ob Majinih besedah je vse navzoče prešinila groza. Le kraljica ni izgubila poguma ob tej novici. Pomignila je častnicama in jima dala nekaj kratkih, odločnih navodil. »Če moja povelja ne bodo izpolnjena v eni minuti, vaju bo stalo glavo!« je dejala. A grožnja je bila nepotrebna. Častnici sta šinili iz dvorane, da ju je bilo veselje videti.

225. Tedaj je prišel veliki trenutek, ko je Maja z zaupanjem pogledati svoji gospodari obraz. »O, kraljica!« je dahnila. Matica pa se sklonila k njej in jo ljubeznivo pobožala. »Hvali!« je nagovorila čebelico. »Vse si nas rešilo tisočkrat poplačala vse, kar nisi prav naredila. Pojdi počivat, močno si utrujena.«